

Kapadokya Bölgesi Özelinde Doğa ile Kurulan Bağ ve Bireysel Seramik Uygulamalar

The Connection Established with Nature, Specifically in The Cappadocia Region, and Individual Ceramic Applications

 Seda Özcan Özden

Dr. Öğr. Üyesi, Kapadokya Üniversitesi, Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi,
Grafik Tasarımı Bölümü, seda.ozcan@kapadokya.edu.tr, Isparta/Türkiye.

<https://ror.org/01zx17h33>

Öz

Sanat ediminde doğa imgesi önemli bir ilham kaynağı olma niteliği taşır. Doğa, bireyin duygu ve düşüncelerini etkileyerek belirli bir algı oluştururken aynı zamanda bilim ve sanatın temel konularından biri haline gelmiştir. Bireyin doğa ile kurduğu etkileşim sonucu zihninde şekillenen imgeler, işlenerek dönüşüme uğrar ve imgelem aracılığıyla yeniden inşa edilerek sanat eserine dönüşür. Bu çalışma kapsamında, Kapadokya Bölgesi doğasının imgeleri sanatsal bir yorumla ele alınmıştır. Bölgenin yeryüzü oluşumlarının sanatta bir ifade biçimi olarak kullanımı çerçevesinde değerlendiren sanatçı okumalarının yanı sıra Peribacaları özelinde bireysel yorumlamalar söz konusudur. Bu yorumlamalar, elle şekillendirme yöntemiyle oluşturulan beyaz bünyelerde gerçekleştirilen yüzey çalışmalarının biçim, doku ve renk unsurlarına odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğa, Kapadokya, Sanat, Çağdaş Sanat, Seramik.

Abstract

The image of nature is an important source of inspiration in artistic creation. Nature affects the individual's feelings and thoughts, creating a certain perception, and has also emerged as a fundamental theme in both science and art. The mental images shaped by this interaction are refined and transformed, and are reconstructed through imagination and become a work of art. Within the scope of this study, the natural imagery of the Cappadocia region is addressed with an artistic interpretation. In addition to interpretations by artists that evaluate the region's landforms as a form of expression in art, there are individual interpretations specifically for Fairy Chimneys. These interpretations focus on the form, texture and color elements of the surface works carried out on white bodies created with the hand-forming method.

Keywords: Nature, Cappadocia, Art, Contemporary Art, Ceramics.

BAŞVURU TARİHİ / RECEIVED: 20/03/2025 | KABUL TARİHİ / ACCEPTED: 28/07/2025

Atıf bilgisi / Cite this article as: Özcan Özden, S. (2025). Kapadokya Bölgesi Özelinde Doğa İle Kurulan Bağ Ve Bireysel Seramik Uygulamalar. Art-e Sanat Dergisi, 18(36), 1065-1084.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

1. Giriş

Kültür varlıkları geçmişten kalan yaşam biçimlerinin devamı için bir kanıt niteliği taşımaktadırlar. Tarihi yapılar, geçirdikleri tahribata rağmen, taşıdıkları kültürel değer sebebi ile korunması ve gelecek nesillere aktarılması gereken unsurlar olarak kabul edilmektedir. Kapadokya yerel niteliklere sahip bir bölge olmakla birlikte kültürel miras bağlamında önemli bir potansiyel taşımaktadır. Kapadokya sahip olduğu kültürel mirasla hem Türkiye’de hem de dünyada büyük ilgi gören, kültür turizmi açısından oldukça önemli bir bölgedir. Bu doğrultuda değerlendirildiğinde, toplumlar Kapadokya’da doğanın onlara sunduğu her detayı kültürel bir zenginlik olarak ortaya çıkarmaktadır (Demirkol, 2021:45-47).

Kapadokya, Orta Anadolu'da dikkat çekici bir bölgenin antik ve modern adıdır. Doğal yönü ile Kapadokya'nın garip ama güzel oluşumu milyonlarca yıldır bu görünüme sahiptir. Bölgedeki volkanlar aktifken, püsküren lavların tüm tepe ve vadileri kaplayarak oluşturduğu yüksek plato, esas olarak tüf ve bazı nadir bazalt katmanlarından meydana gelmiştir. Kapadokya'nın oluşumunun bu yapıcı aşamasının ardından tüf ve bazalt katmanlarının erozyon, şiddetli yağmurlar, karların erimesi ve keskin sıcaklık değişimleri ile tahrip edilmesi sonucu binlerce yıl boyunca devam etmiş ve bugün hala devam etmektedir. Bu genel değerlendirme ile bir peri bacası, koninin boynu aşınana ve kapağı düşene kadar varlığını sürdürmektedir (Yenen, 2007:475-477).

Doğa ve sanat ilişkisinin; tarih boyunca kültürel, estetik ve düşünsel bağlamlar barındıran çok yönlü bir konu olarak ele alındığı bilinmektedir. Sanat üretiminde doğa, sadece içerik değil aynı zamanda biçim açısından da önemli bir referans noktası olarak değerlendirilmektedir. Bu perspektiften bakıldığında; doğa, gözlemlenen bir dış dünya unsuru olarak sanatta bir dil oluşturmanın yanı sıra, sanatçının yorumladığı bir kavramsal çerçeve olarak da işlev görmektedir. Estetik duygunun ve derin anlam katmanlarının oluşumuna, sanatın biçimsel gelişimine doğanın renkleri, ritimleri, formları ve dönüşüm unsurları da katkı sağlamaktadır.

Sanatçının dönüştürdüğü ve temsil ettiği anlam bağlamları açısından bu çalışmada, Kapadokya'nın doğal yönü odak noktasına alınarak doğa ve sanat ilişkisi arasındaki bağ

vurgulanmaktadır. Ayrıca doğa ve sanat ilişkisi tarihsel, teorik ve çağdaş perspektiflerden incelenerek; sanatın doğa ile kurduğu estetik bağlar analiz edilmektedir. Bu çalışma kapsamında doğanın sadece bir tema değil, aynı zamanda sanatta üretim süreçlerinin bir parçası ve bazen de öznesi haline gelmesi durumu değerlendirilmektedir.

2. Kapadokya Bölgesi Üzerine

Tarihte ilk kez Herodes'in metinlerinde rastlanılan "Kapadokya" adı ile tanınan bu fantastik ve gizemli yöre çok değerli ve eski bir kültür mirasını günümüze taşımasının yanı sıra doğa harikası görüntüleriyle de insanları büyülemektedir (Şahin, 1997:vii). Kapadokya Bölgesi'nde yer alan yapılar mimari ve süsleme özellikleriyle ait olduğu kültürel çerçevenin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Pekin, 2018:91-93). Ayrıca Amasyalı coğrafyacı ve seyyah Strabon, 17 ciltlik "Geographika" adlı eserinde Anadolu'nun XII, XIII ve XIV. kitaplarında Kapadokya Bölgesi'nin boyutlarını Karadeniz'den Toroslara 550 km, batıda Likonya ve Frigya'dan doğuda Fırat Nehri'ne kadar ise yine 550 km olarak belirtmiştir (http 1).

Eskiçağ Anadolu'sunun önemli bölgelerinden biri olan "Kappadokia", yarımadanın merkezinde yer almakta olup günümüzde yaklaşık olarak Kırşehir, Nevşehir, Aksaray, Niğde, Kayseri ve Malatya illerinin tamamını; ayrıca Ankara'nın doğusunu, Yozgat ve Sivas'ın güneyini ve Adana'nın kuzey kesimlerini içine almaktadır. Daha dar bir alanı ifade eden kayalık Kapadokya Bölgesi ise Uçhisar, Ürgüp, Avanos, Göreme, Derinkuyu, Kaymaklı, İhlara ve çevresini de kapsamaktadır. Etnik bir anlam taşımayan "Kappadokia" adı, ilk olarak M.Ö. VI. yüzyılın sonlarında Pers Kralı I. Dareios'un (M.Ö. 522-486) Behistun kayalıklarına kazdırdığı ve imparatorluğa bağlı ülkeleri listeleyen yazıtta "Katpatuka" şeklinde geçmektedir (Sözen, 1998:47).

Gürsel Korat, Kapadokya isminin kökenine dair düşüncesini şu şekilde ifade etmektedir; "Bana öyle gelir ki, kadim dünyada bir yerleşim alanının adı hayvanlara ve bitkilere göre değil de, tanrılara, güçlü insanlara ya da coğrafi özelliklere göre verilirdi. Buna kanıt olarak gösterebileceğim şey, Kızılırmak'ın kollarından biri olan Delice'nin eski adının Kappadoks olmasıdır. Bu en azından Kapadokya sözcüğünü çağrıştıran bir ırmağın adıdır" (Korat, 2003:22).

Kappadokia'nın, Antik Çağ'da İç Anadolu'nun büyük bir kısmını içerdiğini bilmekle birlikte kesin sınırlarını tam olarak söylemek zordur. Persler Dönemi'nde Anadolu'nun önemli yerleşim yerlerinden biri olan Kappadokia yönetim açısından kolaylık sağlasın diye ikiye bölünmüştür. Bu bölünmeye göre kuzeydeki kısmı, "Pontik Kappadokia" ve güneydeki kısmı ise "Büyük Kappadokia" olarak adlandırılmıştır. İ.Ö. 4. yüzyıldan bu yana İç Anadolu'nun büyük bir bölümünü kapsayan bu bölge genel olarak kuzeyde Karadeniz ve Kuzey Anadolu Dağları, güneyde Toros Dağları ve Konya; yani Antik Çağ'ın Lykaonia eyaleti ile doğuda antik Melitene; yani Fırat nehri ve Malatya, batıda ise antik Tatta; yani Tuz Gölü ve bir Kelt Ülkesi olan Galatia arasında kalan bölge olarak tanımlanmaktadır (Esin, 1998:65).

Genel bir değerlendirme ile Kapadokya denilince akla ilk gelen peribacalarıdır (Şahin, 1997:1-2). Sel sularının dik yamaçlar boyunca yol bularak ilerlemesi, sert kayaların kopması ve çatlamasına neden olmuştur. Alt kısımlarda bulunan ve daha kolay aşınan malzemenin derin bir şekilde oyulması ile yamaç gerilemiş, böylece üst kısımlarda yer alan şapka ile aşınmadan korunan konik biçimli gövdeler ortaya çıkmıştır. Bu durum, peribacalarının oluşumunda, yağmur sularının yüzeydeki akışının rüzgâr etkisinden daha fazla aşınmaya yol açtığı görülmektedir (Ağgüner, 2021:19).

Sanat tarihçisi ve profesyonel turist rehberi olarak bölgeyi karış karış gezerek zor ulaşılabilen görkemli kiliseleri ve doğası hakkında titizlikle oluşturulmuş görselleri ile yayınları bulunan Mustafa Uysun, Kapadokya'nın kaya oluşumlarına halk tarafından "Peribacası" ismi verildiğini ifade etmektedir (Uysun, 2011:22). Günümüzde Kapadokya'da görülen peribacaları, silindirik, konik, mantar biçimli ya da amorf şekillerde karşımıza çıkmaktadır (Korat, 2003:23-24).

Kapadokya Bölgesi'nin doğal güzellikleri ve kültürel zenginlikleri, yüzyıllar boyunca tarihçiler ve seyyahlar tarafından büyük ilgi görmüştür. Bohemyalı gezgin Hans Dernschwam, Anadolu gezisini günlük tarzında kaleme almış ve bölgenin etkileyiciliğini "Her tarafta manzara o kadar güzel, öyle ki daha güzeli istenemez" sözleri ile ifade etmiştir. Fransız seyyah Paul Lucas (1664-1737), Ankara'dan Kayseri'ye yaptığı yolculuk sırasında Ürgüp ve çevresinin jeolojik yapısından oldukça etkilenmiş ve Kapadokya'yı bir "masal diyarı" olarak betimlemiştir. Seyahatnamesinde Kapadokya'yı Avrupa'ya tanıtan ilk kişi olan Lucas'tan yaklaşık 130 yıl sonra,

Fransız seyyah Charles Texier, "Description de l'Asie Mineure" adlı eserinde bölgenin doğasını şu sözlerle anlatmıştır: "Doğa, hiçbir zaman kendini bir yabancıya gözlerine böylesine olağanüstü bir şekilde sergilememiştir. Dünyanın hiçbir bölgesinde böylesine sürekli ve daha düşsel bir tabii olay var olduğunu duymadım" (Uysun, 2011:26-27). Ateş'e göre, "Hitit, Frig mitolojisinde, volkan tanrılarının oluşturduğu, yağmur ve rüzgâr tanrılarının yumuşak ve sihirli ellerinde biçimlendirdiği Kapadokya planetinde; Nevşehir Bölgesi, doğanın yazıp çizdiği ve bize bahsettiği büyü bir masaldır" (Ateş, 1996:54). Ayrıca, Kapadokya Bölgesi'nin ilgi çekici yöresel özellikleri bölgeyi gizemli ve mistik kılmıştır (Birinci, 2015:12).

3. Sanatın Doğa ile Kurduğu Bağ Üzerine Sanatçı Okumaları

İnsan, doğada var olan ve yaşamını sürdürebilmek için de doğa ile ilişki kurmak zorunda olan bir canlıdır. Doğa, beslenme barınma ve adeta bir anne rolünde insanın doğadaki varlığının amacını bulmasına ve anlamasına yardımcı olan onun ayrılmaz bir parçasıdır. Tarih boyunca farklı kültürlerde görüldüğü üzere insan, doğaya tapar, ondan nefret eder, onu kutsallaştırır ve aynı zamanda da yok eder. İnsanlık ilk insanın yaptığı gibi tapınmak ve avlanmak gibi içgüdüsel olarak, doğa karşısındaki üstünlüğünü ispatlama çabası ile doğaya ve geleceğe bir iz bırakmak ister (Aydın ve Zümrüt, 2013:54). İnsanın bu iz bırakma isteği tarih boyunca çeşitli şekillerde görülebilmektedir. Antik dönemler boyunca insanlığın doğa ile iç içe yaşayarak ve kaynaklarını kullanarak gelişmesi insanın doğayla sürekli etkileşimde bulunmasını sağlamıştır. Böylece insanlar gerek doğal elementlere gerekse doğal olay ve döngülere tanrısallık ve kutsal ruh anlamı yükleyip kültlerini, mit ve sanatlarını yaratmışlardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde birbirleri ile etkileşimi olmayan ve izole toplumlarda bile doğa duygusu sanatın her zaman ortak noktası olmuştur (Uysal, 2009:1).

Doğa, insan ve sanat ortaya çıkmadan çok önce var olmuş ve insanın varoluşundan bu yana çeşitli değişimler geçirmiştir. Bu değişimler insanın doğa üzerindeki, doğanın insan üzerindeki etkisinden kaynaklanmıştır. Tarihsel gelişim süreci içinde doğanın zenginlik kaynaklarından yararlanan insan gelişip, çoğaldıkça doğayı gözlemleyerek tanımaya çalışmış, kendine yararlı olacak unsurları sayısız doğa zenginlikleri içinden çekip almıştır. Taklit, büyü ve fayda ilkesi ile hayatını biçimlendirmiş; doğayı benzetme endişesi ile nesneleştirmiş;

tanımlayamadığı doğa olaylarını sembolleştirerek ilk sanatsal eylemini gerçekleştirmiştir. Benzetme endişesi ile biçimlendirdiği nesnelere zamanla değiştirmiş, geliştirmiş ve insanın doğaya üstünlük sağlamasına yarayan araçlara dönüştürmüştür (Marasalı, 2009:4). Bu açıdan değerlendirildiğinde, doğa temelli çalışan sanatçıların amacı günden güne duyarsızlaşan toplumun çarpıcı bir şekilde sarsmakla birlikte onları çevre problemleri hakkında uyararak, düşündürerek ve yeniden doğaya yöneltmek olmuştur (Varlık Şentürk, 2003:158-159). Sanatçılar doğa tahribatını ve ekolojik problemleri çalışmalarına konu edinerek çevreci hareketlere ön ayak olmuşlar ve bununla birlikte üretimlerini doğaya zarar vermeden tamamen çevreci bir şekilde gerçekleştirerek insanları bilinçlendirmeyi de hedeflemişlerdir (Özkul ve Kaya, 2022:303). Bu açıdan değerlendirildiğinde, son yıllarda, sürdürülebilirlik kavramı küresel gündemin en önemli konularından biri hâline gelmiş ve gezegenin geleceği ile ilgili kaygıları ön plana çıkarmıştır. Bu endişeler, bireyler üzerinde farklı duygusal tepkiler yaratırken sanatçılar da bu süreçten etkilenmekte ve sanat anlayışlarını eserlerine yansıtmaktadır (Kayahan ve Çevik, 2021:10).

Görsel 1. İlhan Marasalı, 3. Uygulama, Seramik, 1000 °C, 16 x 13 x 13 cm, 2009.

Görsel 2. Cornelia Konrads, Geçit / Passage, Ağaç Dalları, Metal ve Çelik Kablo, 4 x 7 x 0,6 m, Fransa, 2015.

Marasalı'nın (2009) "Çöl Topoğrafyasının Seramik Uygulamalara Yansıması" adlı sanatta yeterlik eseri çalışması raporunda konu; genel olarak yeryüzünün, özel olarak ise çöllerin biçimsel özelliklerinin seramik çalışmaların üzerinde yorumlanarak yansıtılmasına dayanmaktadır. Akademisyen/sanatçı İlhan Marasalı, seramik üretim teknikleriyle biçimlendirilmiş olan çalışmalarının özünü doğa ve doğa imgelemi oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle içeriğinde ve alt metninde; doğa, hayat ile ilişkilendirilmiştir. Doğayı oluşturan yeryüzü, deniz ve gökyüzü hayatın üç temel elemanı olarak kabul edilen toprak, su ve hava ile bütünleştirilmiştir. Doğa hayat ilişkisi

çift yönlü olarak kurulmuş olup doğanın hayatı, hayatın doğayı temsil ettiği, biçimlendirdiği görüşü temel alınarak çalışmalar ortaya konulmuştur (Marasalı, 2009:1). Sanatçı bu çalışma raporu kapsamında bir esin kaynağı olarak çöl topoğrafyasını, doğanın dokusu temasından hareketle bir dizi seramik uygulamalar aracılığı ile yeniden oluşturmuştur. Görsel 1'de yer alan çalışmada, Marasalı'nın çöl kumlarının rüzgârın etkisiyle almış olduğu şekillerden esinlenilerek tasarladığı özgün seramik uygulamalar doğa ile oluşturduğu derin bağı da ortaya çıkarmaktadır.

İç ve dış mekâna özgü kalıcı ve geçici olabilen enstalasyonlarıyla tanınan Alman sanatçı Cornelia Konrads, çalışmalarını yerleştireceği bölgenin özelliklerini dikkate alarak enstalasyonlarını oluşturmaktadır. Böylece Konrads'ın her çalışması çevredeki bölgenin mimarisi, topografyası, bitki örtüsü ve tarihi ile ilişki içerisinde olmaktadır. Sanatçı enstalasyonlarını yerleştireceği bölgeyi bir arka plan olarak değil doku olarak görmektedir, bu sayede üretimlerinin çevredeki dokunun bir parçası haline gelmesini sağlamaktadır. Konrads'ın ormana yerleştirilen Görsel 2'de yer alan "Geçit / Passage" isimli çalışmasına erişmek için ormandaki patikanın dışına çıkmak gerekmektedir. Sanatçı patikada yürüyen insanların açıklığa geldiğinde çalışmasını uzaktan belirli belirsiz görebileceği bir noktaya yerleştirmiştir. Sanatçı izleyicinin geçitten geçtiğinde başka bir boyuta geçebileceği hissini tetiklemekte, düşüncelerini özgürleştirip mantığın ötesinde neler olabileceğini göstermeye çalışmaktadır (Kaya, 2023:30-31).

Görsel 3. Ludovico Einaudi, Arktik İçin Ağıt / Elegy For The Arctic, Norveç, 2016.

Görsel 4. Guy Laramée, Amerika Tarihi II / Historia das Americas II, Ansiklopedi, Mürekkep, Pigment ve Plexiglass, 25.4 x 33 x 21,6 cm, 2017-2018.

Sanatta doğayı sadece temsil etmekle kalmayıp aynı zamanda doğayla bir temas oluşturarak eser üretme tavrı çevre estetiği, ekofeminizm ve arazi sanatı (Land Art) gibi kuramsal çerçevelerle de izlenebilmektedir. Ayrıca sanatçının duyguları, deneyimleri ve bilişsel süreçleri iç

dünyalarına açılan bir pencere görevi de görmektedir. Bu durum motivasyon, algı ve hafıza gibi faktörlerin yanı sıra benzersiz sanatsal stillerin geliştirilmesine ve konu çeşitliliğine de katkıda bulunmaktadır (Bağırılı ve Kaya, 2025:56). Bu bağlamda, küresel çapta suyun kullanımına ve korunmasına dikkat çekmek amacı ile üretimlerde bulunan ünlü İtalyan piyanist Ludovico Einaudi Greenpeace'in Arctic Sunrise isimli gemisiyle Kuzey Buz Denizi'ne gitmiştir. Sanatçı, dünya hükümetlerine Kuzey Kutbu'nda yapılan petrol sondajı ve aşırı balıkçılık sonucu canlı türlerinin tehlike altında olması hakkında uyarıda bulunmak istemektedir. Ludovico Einaudi ve Greenpeace, eğer müdahale edilmezse, yok olan hayvanların ve bitkilerin ekosistem üzerindeki etkilerinin tüm insanlığın geleceğini etkileyebileceğini anlatmaktadırlar. Sanatçının özel olarak bestelediği "Elegy for the Arctic" parçasını buzul dalgasının önünde çalarak tüm buzlarda yankılanmasını sağlamıştır (Kaya, 2023:35). Genel bir değerlendirme ile Einaudi, doğal bir mekân olan buzulların eserle bütünleşmesi bağlamında arazi sanatının mekânsal kaygılarını da taşıyan ve Görsel 3'te yer alan "Arktik İçin Ağıt/Elegy For The Arctic" isimli çalışmasıyla performansın geçiciliği ve doğanın yok oluşu açısından bir bağlam ilişkisi de kurmaktadır. Çevrenin korunması bağlamında, insan ve doğa arasındaki bağın kırılganlığını estetik bir deneyimle izleyici ile yeniden kuran sanatçı aynı zamanda izleyicinin doğa ile empati kurmasını da sağlamaya çalışmaktadır.

Sanat eserleri çok çeşitli yöntem ve tekniklerle ortaya çıkmakta, izleyicilere farklı deneyimler sunmaktadır (Çevik, Bingöl ve Demirci Şenkal, 2021:681). Bu bağlamda, Kanadalı sanatçı Guy Laramée de artık kullanılmayan ve neredeyse atık haline gelmiş ansiklopedik ciltleri ve sözlükleri oyarak topografik haritalar oluşturmaktadır. Laramée'nin son çalışmaları arasında olan ve Görsel 4'te yer alan "Amerika Tarihi II / Historia das Americas II" isimli çalışmasında bir ansiklopedinin kesilip katlanarak alçak vadiler, dağlar ve yosun kaplı yamaçlardan oluşan bir manzara ortaya çıkarılmıştır. Disiplinler arası çalışan sanatçının, çalışmalarında izleyicilere her gün gerçekleşen ama görmediğimiz harika manzaralar küçük ölçeklerde sunulmaktadır (Kaya, 2023:51-52). Laramée'nin bu çalışmaları aracılığı ile doğal topografik öğelerin formla ilişkilendirilmesi sonucu Land Art aracılığı ile doğadan bir parça/kesit sunarak doğa ile bir bağ kurduğunu söyleyebilmek mümkündür.

4. Kapadokya Peribacalarının Sanata Yansması

Sanat, duygu ve düşünceleri harekete geçirme gücüne sahip bir alan olarak ön plana çıkmaktadır. Bu etkileşim, sanatçıların üretimleriyle kurdukları bağ sayesinde daha da derinleşmektedir. Özellikle deneyim odaklı bir süreç olan sanatsal üretim, sanatçıların bilinç ve bilinçdışı dinamikleri, yaratıcılık nitelikleri ve duygularını ifade etme biçimleri gibi unsurlarla şekillenmektedir (Kayahan ve Çevik, 2022:34). İnsanoğlunun yaşamı boyunca kendini geliştirip etrafındaki herhangi bir şeyi yapma, üretme, şekil verme ve tasarlama arzusu içerisinde olmuştur. Doğada yer bulduktan sonra kendini geliştirip aşmak isteyen insan, ayrı bir birey olmakla tatmin olmaz ve üretimleri ile doğanın gizemli yanına ulaşmak ister. Yaşamın kapanıklığı içinde kendini tüketmek zorunluluğuna başkaldıran insan, sanatı bir uğraştan öte yaşam tarzı haline getirmektedir. Çevresinde oluşan bu gizemli doğayı sorgulayarak, yaşadığı dünyayı daha anlamlı hale getirme isteği insanı bilimin ve tekniğin sınırlarını yeniden yorumlaya yöneltmiş, sınırlı olan benliğini sanatla bir araya getirerek yaşadığı çevre içerisinde bireyselliğini toplumsallaştırmıştır (Ağgüner, 2021:26).

Sanat çalışmalarında doğadan gelen tüm verilerin oldukça sık kullanıldığı görülmektedir. Özellikle doğanın içerisinde yer alan her olgu hem resim hem de farklı sanat disiplinlerinde çok sayıda özgün yorumların elde edilmesi sanatın dinamiği açısından oldukça değerlidir (Bağırılı, 2022:1495). Bu bağlamda Kapadokya peribacalarını çalışmalarında kullanan Türk sanatçıları arasında Nuri İyem, Fikret Otyam ve Zafer Gençaydın gibi duayen isimleri sayabilmek mümkündür.

Görsel 5. Nuri İyem, Göreme, Duralit Üzerine Yağlı Boya, 42 x 34 cm, 1975.

Görsel 6. Fikret Otyam, Peribacaları, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150 x 100 cm, 1995.

Görsel 7. Zafer Gençaydın, Ürgüp, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 30 x 50 cm, 1988.

Toplumsal-gerçekçi sanat akımının önde gelen isimlerinden olan Nuri İyem, doğa ile iç içe geçmiş Kapadokya'nın özgün coğrafyasını figüratif bir duyarlılıkla ele alarak insanın doğa ile kurduğu bağa vurgu yaptığı izlenebilmektedir. Görsel 5'te yer alan Nuri İyem'in "Göreme" isimli çalışmasında; Göreme'ye özgü taş oyma evlerin coğrafi koşullarla kurduğu ilişki fark edilebilmektedir. Bu yapılar, bölgeye ait karakteristik mimari malzemenin, kuru ve kırıç doğa ile nasıl bütünleştiğini yansıtmaktadır. Sanatçının ayrıca, kompozisyonda yer verdiği küçük insan figürlerine, bölgeye ait geleneksel giyim kültürünü yansıtmaktadır (Karaman Güvenç, 2024:47).

Ressam, fotoğrafçı, gazeteci ve yazar Fikret Otyam, Kapadokya Bölgesi'nin jeolojik özelliklerini kültürel katmanlarla harmanlayarak toplumsal bir bellek mekânı olarak doğa ve insan ilişkisini Görsel 6'da yer alan "Peribacaları" isimli çalışmasında yansıtmaktadır. Sadece yeryüzü oluşumlarını değil aynı zamanda bu oluşumların yaşamsal mekâna dönüşümünü de eserinde katmanlı bir şekilde sunmaktadır. Bu çalışmasında coğrafi dokuyu insan ve at figürleriyle harmanlamasıyla varoluşsal bir yaklaşım da okunabilmektedir.

Çağdaş ressamlarımızdan, eğitimci/akademisyen, düşünür, yazar Zafer Gençaydın; sanat üretimindeki yüzey çalışmalarında doğanın katman katman oluşumunu estetik bir dille ifadelendirirken aynı zamanda görsel belleği yeniden inşa etmektedir. Gençaydın'ın Görsel 7'de yer alan "Ürgüp" isimli çalışmasında bölgenin doğal oluşumlarını yansıtmaktadır. Sanatçı Kapadokya'yı temsil eden coğrafi bir özne olarak benzersiz kaya şekillerini renk ve biçimde dengeyi ustalıklı sağlayarak ışık/gölge unsurlarına da yer vermektedir.

5. Bireysel Uygulamalar

Ektiren'e göre; kentsel mekânı meydana getiren bireylerin düşüncelerindeki farklılıklar ve sanatçının eserinin kendilerinde bıraktığı farklı izlenim göz önüne alındığında oluşan farklı algının zamanla mekâna yansıdığı düşünülmektedir (2017:247). Bu bağlamda; Kapadokya, çok sayıda medeniyetin izlerini taşıyan kimliği ile geçmişten günümüze bireysel ve toplumsal belleğin sanatta, mekânda, doğada yansımaları ile karşılaşabileceğimiz bir bölge olma özelliğini de korumaktadır.

Sanatta kavramlara odaklanan sanatçılar, özgün yorumları ile özellikle kavramsal alt yapıyı ön plana çıkararak çalışmalarını gerçekleştirmektedirler. Bu süreçte önemli olan tek şey kavram ve düşüncedir. Genel bir değerlendirme ile bu kavramın/kavramların izleyiciye nasıl aktarılacağı da sanatçının sorunsalı olarak belirmektedir. Bu aşamada sanatçının üretiminin içine bir anlamda izleyici de girer ve sanatçı-izleyici arasında etkileşimli bir pratiğe dönüşebilir (Pazarlıoğlu Bingöl, 2022:337). Bu sanatsal pratik bağlamında, “Kapadokya Bölgesi Özelinde Doğa ile Kurulan Bağ ve Bireysel Seramik Uygulamalar” isimli araştırma kapsamında jeolojik zamanlarda doğa tarafından oluşturulan peribacalarının seramik panolar üzerinde bireysel yorumlamaları ortaya konulmuştur.

Yaşar Kemal, “Peribacaları Bu Diyar Baştanbaşa 3” isimli eserinde bölgenin etkileyici niteliğine vurgu yapmaktadır.

Kendini bir heykel ormanında sanırsın. Öylesine biçimler... Yürüyen, duran, hemen kalkıp koşacakmış gibi tetikte duran, uçmaya hazırlanan, at, insan, kuş, fil, türlü başlar, kuş başları, kartal kanatları, keşişler, sarıklı hocalar, doludizgin atlar... Saymakla bitmez... Halat çeken bir alay... Ata binmiş gelin... Gelin alayı,, Bir büyü içinde kalıyor insan... Seyrederken bütün bunları, dünyayı unutuyorsun. Öteki, gerçek dünyayı, ağacı, kuşu, tarlası, evleri ile bıçak gibi kesip, o dünyada da hiç yaşamamışsın gibi, bu peribacaları dünyasına kendini kapıp koyuveriyorsun... (Kemal, 2018:71).

Ayrıca Yorgo Seferis (2017:17), Kapadokya doğasının metinsel betimlemesinde bu özel bölgenin algılanışını; “Dükkanlarıyla, kahveleriyle sıradan bir kasabanın alışılmış yaşamı. Ansızın bir boşluk duygusuna kapılıyor insan, bin delikli kayanın peri masalından uzakta, sanki bir kilometreler ve yüzyıllar uçuşunu sizi yutmuş gibi” ifadesi ile açıklamaktadır.

Sanat üretiminde bir ilham kaynağı olarak Kapadokya doğası ve insan ilişkisine odaklanan Özcan Özden, insanın doğaya verdiği zararı naif bir katmanlı soyutlama ile ele almıştır. Görsel 8’de yer alan “Bir Demet Peri Bacası” isimli çalışmasında dalından koparılıp demet haline getirilen çiçekler gibi peribacalarının tahribatını solmaya yüz tutmuş çiçeklere benzetme edimiyle yola çıkarsa da kırmızı çizgi değerleriyle doğal oluşumların ayakta kalmak mecburiyetine insanın saygı ve özeninin gerekliliğini de vurgular bir söylem oluşturmaktadır.

Görsel 8. Seda Özcan Özden, Bir Demet Peri Bacası, Beyaz Çamur, Renklendirilmiş Çamur, Elle Şekillendirme, Oksit ve Sıraltı Dekorlama, 1010 °C, 30 x 30 cm, 2025.

Görsel 9. Seda Özcan Özden, Bal Peteği, Beyaz Çamur, Renklendirilmiş Çamur, Elle Şekillendirme, Oksit ve Sıraltı Dekorlama, 1010 °C, 30 x 30 cm, 2025.

1836-1837 yıllarında bölgeyi ziyaret eden İngiliz gezgin Hamilton, gözlemlerini 1842 yılında iki ciltlik eserinde yayımlamıştır. Uçhisar Kalesi'ni anlatırken, "Büyük bir kaya parçasının çevresine bal peteği biçiminde oyulmuş mağaralarıyla olağanüstü Uçhisar kayasını gördük ve dibindeki gömü yerine varıncaya kadar ilerledik" sözleriyle bölgenin etkileyici yapısını vurgulamıştır (Uysun, 2011:28). Özcan Özden, Hamilton'un bu ifadesine sadık kalarak adlandırdığı Görsel 9'da yer alan "Bal Peteği" isimli çalışmasında çizgisel olarak oluşturduğu petek kavramını, renksel olarak da yine aynı temayı vurgulamak amacı ile kompozisyonun alt sol ve üst sağ alanlarında sarı renk aracılığıyla vurgulamıştır.

Kapadokya'daki doğal şekillenme içinde insanoğlunun kayaları biçimlendirmesi, kaya oyma işlemi (Pekin, 2018:92), bölgenin dikkat çekici özelliklerinden olmakla birlikte, sanatta bir ilham kaynağı olma durumu Özcan Özden'in çalışmalarında da vurgulanmıştır. Bu coğrafya, yüzyıllar ötesinden günümüze dek varlığını sürdürmeye devam etmektedir (Tuna, 2008:31). Ayrıca bu bağlamda Kırmızıgül'e göre; yeniden şekil alan sanat üretimi gelişen sanayi ve endüstrinin de etkisiyle çeşitli eylem, hareket ve oluşumların yeni bir kavram metodolojisiyle çok farklı okumaların yapılmaya başladığı ve yapısal olarak sosyo-kültürel değişimleri de içine alan bir uzamda varlık alanı bulması söz konusudur (Kırmızıgül, 2021:533). Bu varlık alanı Görsel 10'daki "Yuva" isimli çalışma aracılığıyla insan yaşamının mağaradan kaya oyma yapılarına ve günümüz

mekânlarına gelişine bir gönderme de yapmaktadır. Ayrıca bu çalışma kapsamında, Kapadokya coğrafyası; doğal oluşumlarının sunduğu imkânlarla ev, otel, restoran gibi günlük yaşam mekânlarının kayaya oyma biçiminde şekillenmesi açısından oluşturulan kent teması aracılığı ile de dikkat çekmektedir. Kent bir tema olmasının yanı sıra yaşanmışlık ve bellek kavramlarını da içinde barındırmaktadır.

Rona'ya göre; bellek kişiye ait bilgileri taşıyan bir depo görevi üstlenerek kişisel verilerimizin saklama alanı gibidir. Yaşadığımız tüm anıların yanı sıra toplum ile çevrenin izlerini taşır ve bizden bağımsız olamayan bir parçamızdır (Rona, 2007:6). Bellek ve yaşamın sürdüğü mekân ilişkisi; ev imgesinin yuva kavramına kapı açan bireyin öznelliğini düşünmeye iten bir açılımı çağrıştırması da kaçınılmazdır. Fransız filozof Gaston Bachelard, "Mekânın Poetikası" isimli kitabında; evin insan ruhunun çözümü aracı olabileceğini de belirtmektedir (Bachelard, 1996). Ev kavramının öznelliği doğrultusunda ev'i "kendimiz olmakta zorlanmadığımız yer" olarak nitelendiren Kemal Sayar ([http 2](http://2)), "Evin Ruhu" isimli yazısında bireyin ev içinde ne kadar kendisiyle kalabileceği durumunu şu sözlerle ifade etmektedir; "Ev geri çekilmenin, inzivanın, ses ve imgelerden ricat ederek ruha dikkat kesilmenin de yeridir. Dünyaya kapıları kapattığınız anda ruhun kapılarını açma ihtimali her an eşiktir". Sayar'ın bu ifadesi, Kapadokya'nın kaya oyma mimarisinin zaman zaman keşiş hücreleri olarak kullanılmış olmasının yanı sıra bazılarının tek kişinin sığabileceği küçüklükte oluşturulmuş olması sonucu bir inziva alanı olarak değerlendirildiğini de ifade etmektedir.

Görsel 10. Seda Özcan Özden, Yuva, Beyaz Çamur, Renklendirilmiş Çamur, Elle Şekillendirme, Oksit ve Sıraltı Dekorlama, 1010 °C, 30 x 30 cm, 2025.

Görsel 11. Seda Özcan Özden, Milyon Yıl, Beyaz Çamur, Renklendirilmiş Çamur, Elle Şekillendirme, Oksit ve Sıraltı Dekorlama, 1010 °C, 30 x 30 cm, 2025.

Doğa, kent, bellek kavramlarının sanatta bir ifade biçimi olarak sanat eserine yansımaları bağlamında; bölgeye yıllar önce turist olarak gelmiş biri olarak bu doğal ve kentsel dokusu yüksek bölgenin beni yeniden çağırıyor olması hissi ile buraya yerleşme kararı olarak yıllardır burada yaşamakta olma hali Görsel 10'da yer alan "Yuva" çalışmanın çıkış noktası olarak da nitelendirilebilmektedir. Her gün uyanıp aynı heyecanla çevreye bakmak, her gün aynı manzaranın yeniden farklı tonlarını keşfetmek, kentsel dokusunun geçmişle bağ kurmaya, geçmişe merakla bakmanın sürekliliğine dalmak; yaşam ortamının sanatsal söylemleri etkilemesine örnek oluşturmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde "Yuva" isimli çalışma; içinde yaşanan kentin ve doğa ile kurulan bağın ev/yuva imgesine dönüşümünü de yansıtmaktadır. Ayrıca bu çalışma birey-kent-mekân-doğa-bellek ilişkisinin bireysel ve toplumsal anlamda çarpıcı bir örneğini de sunması bakımından büyüklü küçüklü ev teması ile istiflenmiş bir kompozisyonu da ortaya koymaktadır.

Katmanlı oluşturduğu bünyenin yüzeyindeki çizgisel evler aynı zamanda insanın doğada bıraktığı izleri vurgulamaktadır. Görsel 11'de yer alan "Milyon Yıl" isimli çalışma; bu oluşumların ömrünün daha ne kadar sürebileceğine ilişkin kaygılı bir merak duygusu ile onun binlerce yıl daha kalıcılığına dair umudun dile getirilişi olarak da yorumlanabilir. Bölgenin diğer tüm peribacası oluşumlarının tanınırlığını geri planda bırakan Kapadokya'nın simgesi haline gelmiş Üç Güzeller mevkii aynı zamanda dünya çapında tanınmaktadır. Üç peribacası formunun kompozisyonda büyük ölçekte konumlanması ile eser, yalın ve yalnızlık kavramlarına bir gönderme niteliği taşımaktadır. Bu vurguyu mantar başlıklı peribacalarıyla destekleyen doğal oluşum kaya yapıya açılan pencerelerin insan yaşamı ve doğa ilişkisini peribacası formunun küçültülmüş halinin tekrarı sayılırcasına bir çoğulluğa odaklanmaktadır. Ayrıca Özcan Özden'in, çalışmalarındaki imgelerde çizgisel renk kullanımı Kapadokya'nın aynı gün içinde, aynı kaya parçasının farklı saat dilimlerde farklı algılanabilen renklerine bir vurgu niteliğinde bilinçli şekilde tercih edilmiştir.

Kapadokya'nın doğal oluşumları temel alınarak kurulan kompozisyonların seramik diliyle ifadelendirilmesi katmanlı bir malzeme oluşturmaya da imkân tanımıştır. Beyaz çamuru farklı

oranlarda oksit ve pigment kullanarak renklendirme yöntemiyle çeşitli tonlar elde edilmesi milyonlarca yıl sürmüş olan doğal oluşumlara dair bir gönderme niteliği de taşımaktadır. Renklendirilmiş çamur katmanlarının özellikle her formda tekrar etmesi, bölgenin doğal emanetinin korunması önemine bir vurgu olarak ele alınmıştır. Bünyenin katman katman oluşturduğu zemin üzerine farklı kalınlıklarda uygulanan çizgisel fırça darbeleri, bir tasarım elemanı olarak algılanmasının yanında; bölgede yaşamış olan her medeniyetin bıraktığı izlerin daha sonraki nesillere taşınması durumuna da odaklanmaktadır.

5. Sonuç ve Değerlendirmeler

Her sanatçı, kendi özgün anlatım dilini oluşturma çabasına girer ve bu süreç, kullanılan malzeme, teknik donanım ve ortaya konmak istenen tasarımın biçime dönüşmesiyle şekillenir. Ayrıca bu yaratım süreci, sanatçının bakış açısına ve sanat eserinin doğasına bağlı olarak farklılık gösterir. Bu genel değerlendirme ile sanat ediminde insan ve doğa ilişkisi bağlamında, İlhan Marasalı, Cornelia Konrads, Ludovico Einaudi ve Guy Laramée eserleri incelenerek malzeme ve kavramsal bakış açıları benzer ve farklı yönleri vurgulanarak konu ile ilişkisi temellendirilmiştir. Akademisyen sanatçı İlhan Marasalı, form ve malzemeye doğa ve insan bağlamını yansıtmaktayken; Cornelia Konrads, doğal olan ağaç dalları ile metal ve çelik kablo kullanımıyla insan yapımı olan arasında neredeyse yok olan bir sınır çizmektedir. Ludovico Einaudi, eriyen buzullar üzerinde piyano çalma performansı ile insan ve doğa ilişkisine eleştirel bir bağlam kurmasının yanı sıra Guy Laramée, bilgi belleği olarak değerlendirilebilecek olan kitaplara/ansiklopedilere topografik öğeler eklenilerek doğa ilişkisinin formsal bağlamını yeniden oluşturmaktadır. Bu eserler doğrultusunda; doğa ile kurulan bağ sanat eyleminde izleyiciyi düşünmeye davet ederken oluşturulan dil doğanın korunmasını da odağına almaktadır.

Bu çalışma, genel olarak Kapadokya Bölgesi'nin doğasından esinlenme fikrinin bir yansıması olarak sanatsal bir anlatıma dönüşmesine de odaklanmaktadır. Kapadokya genelinde ve peribacaları özelinde resimsel üretimlerde bulunan Nuri İyem, Fikret Otyam ve Zafer Gençaydın gibi ülkemizin duayen sanatçılarından eserlerinde insan-doğa arasında kurulan bağın sanatta bir ifade biçimine dönüşümü değerlendirilmiştir. Nuri İyem, figüratif bir duyarlılıkla Kapadokya'nın doğa ile iç içe geçmiş coğrafyasıyla kurulan kadim bağa vurgu yapmasının yanı sıra

Fikret Otyam ise bölgenin ikonik jeolojik oluşumlarını kültürel öğelerle harmanlayarak, Kapadokya'yı sadece doğal bir çevre değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal bir bellek mekânı olarak da ele almaktadır. Zafer Gençaydın ise bölgenin görsel belleğini yüzey çalışmaları ile katmanlı ve estetik bir dille ifade etmektedir. Bu eserler kapsamında; Kapadokya, sadece doğal güzelliklere sahip bir coğrafya olarak değil, insan-doğa etkileşiminin estetik boyutlarıyla katmanlı bir anlatısı olarak da dikkat çekmektedir.

“Kapadokya Bölgesi Özelinde Doğa ile Kurulan Bağ ve Bireysel Seramik Uygulamalar” başlıklı çalışmanın son bölümünde yer alan Bireysel Uygulamalar kısmında ise, Kapadokya Bölgesi'nin doğası ile kurulan bağın oluşturduğu imgeler seramik yüzeylerde kalıcı hale getirilmiştir. Bu süreçte, doğadan ilham alınarak farklı bir anlatım dili geliştirilmiş ve seramik sanatının sunduğu olanaklarla yeni bir gerçeklik anlayışı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında, bir imge olarak ele alınan Kapadokya doğal oluşumları, seramik yüzey çalışmaları ve resimsel etki yorumlamalarına kapı açmıştır. Doğa ve yaşanan coğrafya ile kurulan bağın sanatta bir ifade biçimi olarak ele alınması Kapadokya'da yaşamakta olmanın oluşturduğu his ve imgelerle biçimlendirilmiştir. Doğa-mekân-bellek kavramlarının sanata yansması bağlamında bireysel yorumlar gerçekleştirilmiş ve tasarlanan formlarda, oksitlerle çeşitli oranlarda renklendirilen beyaz çamur, farklı tonlar sağlamaya imkân tanınması yönüyle tercih edilerek elle şekillendirme yöntemiyle katmanlı bir biçimde plaka üzerine uygulanmıştır. Seramik yüzeylerde oluşturulan bu katmanlar ilk pişirimin ardından sıraltı tekniğiyle yüzey uygulamaları yapılarak şeffaf sırla fırınlanmıştır. Sıraltı tekniğinde kullanılan her formda çizgisel öğelerle vurgulanan sarı, turuncu, mavi, lacivert, yeşil, mor ve kırmızı renkler güneş/gölge altında Kapadokya doğasının renklerine de bir gönderme niteliği taşımaktadır.

Sonuç olarak, sanatın konuları ve anlatım biçimleri çeşitlilik gösterirken, seramik malzemesi ve teknikleriyle gerçekleştirilen bu çalışma, farklı formlarla yeniden yorumlanmaya açık bir yapıdadır. Doğanın bir parçası olan Kapadokya, sonsuz ilham kaynakları sunmakta ve yeni sanat üretimlerine yön verebilecek bir potansiyele sahip olmaktadır. Bu araştırmanın, gelecekte yapılacak farklı sanatsal çalışmalara da katkı sağlaması beklenmektedir.

Kaynakça

Ağgüner, M. (2021). *Doğal Mirasa Ait Oluşumların Resimsel Yüzey Üzerinde Yorumlamaları: Peribacaları Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Ateş, M. (1996). *Kapadokya'nın Başkenti Nevşehir*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı.

Aydın, İ. ve Zümrüt, Y. (Haziran 2013). "Doğa ve Sanat Ekseninde Farklı Yaklaşımlar". *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi* 4, s. 53-65.

Bachelard, G. (1996). *Mekânın Poetikası*. (Çev; Aykut Derman). İstanbul: Kesit Yayıncılık

Bağırılı, R. (2022). Çağdaş Seramik Sanatında Gemi Teması Üzerine Bireysel Söylemler, *International Academic Social Resources Journal*, (e-ISSN: 2636- 7637), 7, (43), s. 1488-1497.

Bağırılı, Rasim ve Kaya, Furkan Mert. (Mart 2025). Sanatsal Üretime Yansıyan Psikoloji ve Yayoi Kusama Örneği, Plastik Sanatlar Alanında Araştırmalar ve Değerlendirmeler, Editör: Prof. Dr. Emrah Uysal, ISBN: 978-625-388-262-4, Ankara: Gece Kitaplığı.

Birinci, A. (2015). *Kapadokya Bölgesi Kiliselerindeki Fresklerin Seramik Yüzeylerde Yorumu*, Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Çevik, N., Bingöl, M. ve Demirci Şenkal, A. (2021). Bir Tasarım Nesnesi Olarak Kamusal Alanda Kaligrafik/Tipografik Düzenlemeler. *Social Sciences Research Journal*, 10 (3), s. 678-695.

Demirkol, R. S. (2021). Tarihi Çevre Koruma Bağlamında Kapadokya, *ART/icle: Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1 (1), s. 43-63.

Ektiren, M. T. (2017). "Kent Meydanlarının Kent Kimliği ile İlişkisi", *Kent Akademisi, Kent Kültürü ve Yönetimi Dergisi*, 10 (2): s. 240-254.

Esin, U. (1998). *Paleolitik'ten İlk Tunç Çağı'nın Sonuna: Tarih Öncesi Çağların Kapadokyası, Kapadokya*, Ed. Metin Sözen, İstanbul: Ayhan Şahenk Vakfı.

Karaman Güvenç, B. (2024). "Nuri İyem Resimlerindeki Ev Görünümleri Perspektifinden Toplumsal İzler", Plastik Sanatlar Alanında Uluslararası Araştırmalar I içinde, ed. Prof. Dr. Feryal Beykal Orkun, İstanbul: Eğitim Yayınevi, s. 37-58.

Kaya, F. M. (2023). *Doğa-İnsan İş Birliği Bağlamında Oluşturulan Sanatsal Dil ve "Olasılıklar" Temalı Bir Sergi Önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Kayahan, Z., ve Çevik, N. (2021). Çevre Bilinci Bağlamında Sürdürülebilir Sanatsal Dil. *Akademik Sanat*, (14), s. 1-11.

Kayahan, Z. ve Çevik, N. (2022). Yaratıcılıkta Sezgisel Süreci Odağına Alan Bir Sanatçı; Crystal Wagner. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi E-Dergisi* 9/1, s. 33-44.

Kemal, Y. (2018). *Peribacaları Bu Diyar Baştanbaşa 3*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kırmızıgül, F. (2021). Sosyal Bir Kimlik Arketipi Olarak KKTC- Kapalı Maraş Bölgesi'nin Mekânsal Yalnızlığı Üzerine Kurgusal Denemeler. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, Cilt:7, Sayı: 2, s. 520-544.

Korat, G. (2003). *Taş Kapıdan Taçkapıya Kapadokya*, İstanbul: Doğan Kitap.

Marasalı, İ. (2009). *Çöl Topoğrafyasının Seramik Uygulamalara Yansımaları*, Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkul, D. T. ve Kaya, F. M. (2022). Çağdaş Sanatta Organik Malzeme ile Oluşturulan Plastik Dil Üzerine, *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 5 (5), s.295-306.

Pazarlıoğlu Bingöl, M. (2022). "Türkiye'de Kavramsal Sanat. 1923'ten Günümüze Çağdaş Türk Sanatı", Editör: Erol Murat Yıldız, Yayın No: 1122, ISBN: 978-625-433-6034, 1. Basım, Ağustos. Nobel Yayıncılık, Ankara. s. 323-371.

Pekin, F. (2018). *Kapadokya Kayalardaki Şiirsellik*, Gezi Rehberi, İstanbul: İletişim Yayınları.

Rona, L. (2007), *Evin Belleği ve Taşınma*, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Seferis, Y. (2017). *Kapadokya Kaya Kiliselerinde Üç Gün*, (Çev.: Samih Rifat), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Sözen, M. (1998). *Kapadokya*, İstanbul: Ayhan Şahenk Vakfı, Mas Matbaacılık AŞ., Barın Ciltevi.

Şahin, S. (1997). *Kapadokya Bölgesi Freskleri ve Fresklerin Yüksek Baskı Tekniği ile Yorumlanması*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Varlık Şentürk, L., (2003). *Çevrenin Sanata Getirdiği Yeni Bir Bakış Açısı Olarak Land Art*, 7. Ulusal Sanat Sempozyumu, Sanat ve Çevre, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, s. 158-163.

Tuna, T. (2008). *Bilinmeyen Kapadokya*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Uysal, H. F. (2009). *Çağdaş Sanat ve Ekosistem*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Uysun, M. (2011). *Kapadokya Kaya Kiliseleri İkonografisi*. Dogusofset.

Yenen, Ş. (2007). *Turkish Odyssey, A Cultural Guide to Turkey*. İstanbul: Fourth Printing.

İnternet Kaynakları

http 1: TMMOB, Jeoloji Mühendisleri Odası (25 Eylül 2004). Kapadokya'nın Tarihi, Jeolojik Özellikleri ve İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri (Karain-Sarıhıdır-Tuzköy Örneği), Teknik Gezi Kitabı, Teknik Geziler Serisi-2. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/5577d77c02fdbaa_ek.pdf Erişim Tarihi: 13.03.2025

http 2: Sayar, K. (2016). Evin Ruhu. <https://serbestiyet.com/yazarlar/evin-ruhu-30564/> Erişim Tarihi: 05.06.2025.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. İlhan Marasalı, 3. Uygulama, Seramik, 1000 °C, 16 x 13 x 13 cm, 2009. (Marasalı, 2009: 35).

Görsel 2. Cornelia Konrads, Geçit / Passage, Ağaç Dalları, Metal ve Çelik Kablo, 4 x 7 x 0,6 m, Fransa, 2015. <https://www.plantdergisi.com/yazi-dogada-sanat--land-art-368.html> Erişim tarihi: 14.02.2025.

Görsel 3. Ludovico Einaudi, Arktik İçin Ağıt / Elegy For The Arctic, Norveç, 2016. <https://sifiratik.co/2018/07/24/dunyaca-unlu-piyani-buzullarda/> Erişim tarihi: 12.03.2025.

Görsel 4. Guy Laramée, Amerika Tarihi II / Historia das Americas II, Ansiklopedi, Mürekkep, Pigment ve Plexiglass, 25.4 x 33 x 21,6 cm, 2017-2018. <https://guylaramee.com/project/2017-18/> Erişim tarihi: 15.02.2025.

Görsel 5. Nuri İyem, Göreme, Duralit Üzerine Yağlı Boya, 42 x 34 cm, 1975. <http://www.cappadociaexplorer.com/detay.php?id=2153&cid=303> Erişim tarihi: 15.02.2025.

Görsel 6. Fikret Otyam, Peribacaları, 150 x 100 cm, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1995. <https://fikretotyam.com/resimleri/detay/otyam-in-fircasindan/40> Erişim tarihi: 15.02.2025.

Görsel 7. Zafer Gençaydın, Ürgüp, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 30 x 50 cm, 1988. <https://art.if.com.tr/?cat=648> Erişim tarihi: 15.02.2025.

Görsel 8. Seda Özcan Özden, Bir Demet Peri Bacası, Beyaz Çamur, Renklendirilmiş Çamur, Elle Şekillendirme, Oksit ve Sıraltı Dekorlama, 1010 °C, 30 x 30 cm, 2025.

Görsel 9. Seda Özcan Özden, Bal Peteği, Beyaz Çamur, Renklendirilmiş Çamur, Elle Şekillendirme, Oksit ve Sıraltı Dekorlama, 1010 °C, 30 x 30 cm, 2025.

Görsel 10. Seda Özcan Özden, Yuva, Beyaz Çamur, Renklendirilmiş Çamur, Elle Şekillendirme, Oksit ve Sıraltı Dekorlama, 1010 °C, 30 x 30 cm, 2025.

Görsel 11. Seda Özcan Özden, Milyon Yıl, Beyaz Çamur, Renklendirilmiş Çamur, Elle Şekillendirme, Oksit ve Sıraltı Dekorlama, 1010 °C, 30 x 30 cm, 2025.